

Досліджуючи міське розмаїття: Огляд чотирьох випусків журналу «Місто: історія, культура, суспільство»

Фахові історичні журнали, які видаються лише в електронному форматі, вже давно не є рідкістю в нашу цифрову добу. Набагато менше є видань, які від початку свого існування дотримуються обраного формату. Серед таких – порівняно новий журнал урбаністичних студій «Місто: історія, культура, суспільство» (скорочено – МІКС).

Журнал є електронним фаховим виданням з історичних наук (веб сайт mics.org.ua). Видання було засноване 2016 р. за сприяння Інституту історії України НАНУ та історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Редакційна колегія є доволі строкатою. Вочевидь, засновники журналу намагались залучити до співпраці як іменитих фахівців (тому серед членів редакційної ради опинились такі історики як Станіслав Кульчицький, Іван Патриляк, Валентина Шандра чи Мартін Баумейстер), так і молодих дослідників, які безпосередньо пов'язані з урбаністичними дослідженнями (це Роман Любавський, Ксенія Кузіна, Оксана Міхєєва тощо). Головним редактором МІКСу є д.і.н., професор історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка Мирослав Борисенко. Шеф-редакторка видання – к.і.н., науковий співробітник Інституту історії України НАНУ Тетяна Водотика. Помітно, що при доборі редакторів, засновники намагались дотримуватись принципу регіональної різноманітності, запросивши фахівців фактично з більшості потужних наукових центрів України – Харкова, Києва, Львова. Південний регіон репрезентує дослідниця з Бердянського університету д.і.н. Вікторія Константинова.

Заслужують на увагу принципи редакційної політики видання. Часопис функціонує за принципами реєр review. Після редакторського відбору текст передається на зовнішнє анонімне рецензування автор не знатиме імені рецензента, а рецензент – автора). Висновок рецензентів має вирішальне значення в прийнятті рішення про публікацію. Слід зазначити, що така практика ще не є до кінця усталеною в українській історичній науці. Але вимогою часу

є зростання якості наукового знання та водночас інтеграція української науки в світовий простір. І те, і інше неможливе без інституту рецензування.

Журнал виходить раз на півроку, іноді публікуються спеціальні випуски – перевидання (а фактично републікації) праць, які присвячені історії міста та зберігають дослідницький інтерес. Наразі таких спеціальних випусків є два. Обидва присвячені міській археології. Це роботи Тараненка Сергія «Планувальна структура давньоруського Подолу Києва: формування та розвиток» та колективна монографія, видана за результатами розкопок в київському Гостиному дворі «Археологічні дослідження у київському Гостиному дворі» [1,2].

У кожному номері редакція намагається дотримуватись політематичного принципу – представлені статті, присвячені найрізноманітнішим проблемам з дуже різних часових періодів. Так, постійно присутніми є рубрики «Археологія міста», «Місто в модернізаційну добу», «Огляди. Рецензії. Хроніка».

Від другого випуску редакція почала практику добору текстів під визначену спеціальну тему. Це були відповідно теми «Декомунізація та місто», «Музей та місто», а також «Ранньомодерне місто». Спеціальною темою наступного, п'ятого, випуску анонсується «Революція та місто».

Зупинимось на спеціальних рубриках детальніше.

Рубрику «Декомунізація та місто» в другому номері відкриває інтерв'ю з директором Українського інституту національної пам'яті (УІНП) Володимиром В'ятровичем [3]. У тексті співробітників УІНП Максима Майорова, Богдана Короленка та Ігоря Каретнікова розкрито питання взаємодії центральних та місцевих органів влади та громадських організацій під час проведення декомунізації назв населених пунктів.

Серйозний теоретичний текст Світлани Шліпченко присвячений аналізу змін у символічному просторі українських міст останніх років через призму провідних філософських та культурологічних концепцій. Ігор Старенький та Ярина Зайшлюк у статті «Комунізація та декомунізація топонімів Кам'янця-Подільського» пропонують нарис змін міських назв за останнє століття у зв'язку з радянськими перейменуваннями та сучасною політикою декомунізації. Аналогічний підхід демонструє стаття Сергія Гуменного про вплив «комуни-

зації» та декомунізації на архітектурне обличчя міст Тернопільщини у період з 1939 р. до сьогодні. Власними спостереженнями над декомунізацією публічного простору Вінниці ділиться Тетяна Кароєва. Марина Тахтаулова простежує етапи декомунізації топонімів Харкова. Регіональний вимір має стаття Сергія Водотики та Людмили Савенок щодо проблем формування української національної ідентичності на Херсонщині в контексті декомунізації та існування кількох конкурентних історичних пам'ятей на півдні України. Завершує «декомунізаційний» розділ журналу робота Олександра Чорного про заплутану та неймовірно конфліктну історію перейменувань колишнього Кіровограда і Єлисаветграда та сучасного Кропивницького.

Спеціальною темою третього випуску було обрано проблему співіснування музеїв та міст, особливості функціонування музеїв у міському просторі [4]. Тексти є доволі різноманітними і присвячені не лише сучасному становищу міських музеїв, а й історії музейної справи. Так, впливу міських музеїв на процес українського національного відродження присвячений текст Ігоря Дворкіна. Цього разу з'являється текст англійською, без перекладу. Американська фахівчиня Рейні Тісдейл пише про те, яким чином зацікавити фактом існування міського музею і як зробити зі знеособленого набору речей персональну історію, яка викличе у відвідувача емоції. Тут також продовжено формат інтерв'ю – необтяжливий для дослідників та цікави для читачів. Цього разу на питання редакції відповідав Анатолій Антонюк, архітектор та реставратор. Текст Володимира Янченка, засновника та директора Парку Київська Русь поблизу Києва, є гарною ілюстрацією того, які місто рухається вшир і «тягне» за собою не лише міський спосіб життя, а й міське дозвілля – музейне в тому числі.

В четвертому випуску як спеціальну тему було обрано суто історичну проблему – «Ранньомодерні міста в Україні» [5]. Чотири тексти з різних сторін показують таке (як виявилось) малодосліджене явище як місто на території України в XVI-XVIII ст.

Текст Тетяни Гошко аналізує уявлення про дитинство у кодексах міського права в Речі Посполитій XVI – початку XVII ст. Дослідження Ігоря Сердюка продовжує тему дитинства і переносить нас до Гетьманщини XVIII ст. Оксана Коваленко розглядає питання антропомінії ремісників Переяслава 1760-х рр. за матеріалами Румян-

цевського опису. Олексій Сокирко аналізує мілітарну складову існування українських міст.

Заслужують на увагу перекладні тексти, публікацію яких редакція визначила як один із пріоритетів. Так, у першому номері велика історіографічна стаття Джуліано Б. Прато та Італо Пардо присвячена урбаністичній антропології [6]. Слід відмітити, що кількість текстів англійською зростає. Це безумовно є свідченням того, що видання вписується у європейських дослідницький простір.

Важливою для дослідників-початківців є рубрика «З університетської лави». Так, у першому номері вміщено розвідку молодшої дослідниці (на момент публікації – студентки 4 курсу історичного факультету Херсонського державного університету) Валерії Кібець про херсонського краєзнавця Леоніда Соловйова [7].

Редакція експериментує з темами на напрямками досліджень. Так, є окремі тексти, присвячені проблемі міської екології, місту в епоху революцій тощо.

Останнім традиційним розділом видання завжди є «Рецензії. Огляди. Хроніка». Тут читач знайде критичні огляди актуальної літератури та академічних подій у сфері урбаністики.

Судячи з добору текстів, журнал має міждисциплінарний характер. Принаймні, редакція працює в цьому напрямку. Однозначно хотілося б побажати звернути увагу на доробок економістів, соціологів, культурологів. Адже місто є різноплановим, багат шаровим та динамічним поняттям. Його вивчення методами лише історії чи соціології веде лише до збіднення та применшення власне предмету. Урбаністика ж прагне уникнути цього, залучаючи надбання соціогуманітарних та точних наук до дослідження міст.

Насправді це дуже показово, що на фоні зростання кількості різноманітних урбаністичних ініціатив, з'явилось видання, яке має на меті наукову рефлексію минулого та сучасного міст, і яке не обмежується кордонами України чи межами одного напрямку.

Слід також зазначити, що редакція МІКСу присутня в публічному просторі Києва. Мова йде не лише про презентації чергових номерів. Журнал намагається перетворити їх на публічні дискусії з проблем спеціальних рубрик. Так, відбулись публічні обговорення проблем функціонування музеїв у міському просторі зі залученням саме музейних фахівців, а також дискусія на тему проблем та пер-

спектив досліджень ранньомодерних міст в Україні. Журнал має власний канал на Youtube, тож записи більшості публічних подій, організованих редакцією, доступні онлайн [8].

Зважаючи на те, що публікації в журналі є безкоштовними, навіть за умови успішного проходження редакторського відбору та рецензування, видання вочевидь буде шукати грантових джерел фінансування. Отже, слід очікувати на збільшення присутності МІКС в публічному просторі.

Журнал МІКС вже однозначно має своє «обличчя» та стиль. Це виявляється, наприклад, в оформленні журналу (нестандартний для українських академічних видань колір заголовків та розміщення посилань не внизу сторінки, а збоку, що є доволі зручним для читача). Редакція очевидно експериментує з темами та форматами публікацій і, як виглядає, відкрита до співпраці. Тож наприкінці маємо побажати успіху журналу та водночас закликати до співпраці з МІКСом.

Література

1. *Тараненко С.* Планувальна структура давньоруського Подолу Києва: формування та розвиток /Сергій Тараненко. – Вид. 2, виправлене. – Київ, 2017. – 164 с. + 8 с. вкл. – Режим доступу : <http://mics.org.ua/?p=574>
2. Археологічні дослідження київського Гостиного двору / М. Сергєєва, В. Івакін, С. Тараненко, Д. Бібіков, І. Зоценко. Видання друге доповнене. – К., 2017. – 121 с. – Режим доступу : <http://mics.org.ua/?p=500>
3. Тут і надалі ми будемо посилатись на увесь журнал, а не на окремі статті з рубрикМісто: історія, культура, суспільство. Е-журнал урбаністичних студій / Інститут історії України НАН України, Історичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка; редкол.: Мирослав Борисенко (гол. ред.), Тетяна Водотика (шеф-редактор). – Київ, 2017. – № 1 (2). – 253 с. – Режим доступу: <http://mics.org.ua/?p=466>
4. Місто: історія, культура, суспільство. Е-журнал урбаністичних студій / Інститут історії України НАН України, Історичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка; редкол.: Мирослав Борисенко (гол. ред.), Тетяна Водотика (шеф-редактор). –№ 1 (3). – Київ, 2017. – 160 с. – Режим доступу: <http://mics.org.ua/?p=518>

5. Місто: історія, культура, суспільство. Е-журнал урбаністичних студій / Інститут історії України НАН України, Історичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка; редкол.: Мирослав Борисенко (гол. ред.), Тетяна Водотика (шеф-редактор). – Київ, 2017. № 2 (4). – 189 с. – Режим доступу: <http://mics.org.ua/?p=581>
6. *Прато Д., Пардо І.* Урбаністична антропологія / Джуліана Б. Прато, Італо Пардо // Місто: історія, культура, суспільство. - №1. – Режим доступу: <http://mics.org.ua/wp-content/uploads/2016/08/04.pdf>
7. *Кібець В.* Леонід Соловйов як дослідник історії Херсона другої половини ХІХ ст. / Валерія Кібець // МІКС. - №1. – Режим доступу: <http://mics.org.ua/?p=41>
8. Режим доступу: https://www.youtube.com/channel/UCRnq8-bLZaqD9nvt_e8h9VA

В. В. Петровський